ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 29ης Οκτωβρίου 2009 *

Στην υπόθεση C-246/08,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 3 Ιουνίου 2008,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους P. Aalto και Δ. Τριανταφύλλου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Δημοκρατίας της Φινλανδίας, εκπροσωπούμενης από τον A. Guimaraes-Purokoski,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. N. Cunha Rodrigues, πρόεδρο του δεύτερομ τμήματος, προεδρεύοντα του τρίτου τμήματος, P. Lindh, A. Rosas, U. Lõhmus και A. Ó Caoimh (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 7ης Ιουλίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Δημοκρατία της Φινλανδίας, παραλείποντας να υπαγάγει στον φόρο προστιθέμενης αξίας (στο εξής: ΦΠΑ), σύμφωνα με το φινλανδικό νομοθετικό πλαίσιο περί νομικής αρωγής, τις υπηρεσίες νομικών αρωγής που παρέχουν έναντι καταβολής μέρους της αμοιβής τα κρατικά γραφεία νομικής αρωγής, ήτοι οι νομικοί σύμβουλοι που τα στελεχώνουν, ενώ οι ανάλογες υπηρεσίες βαρύνονται με ΦΠΑ όταν παρέχονται από ελεύθερους επαγγελματίες δικηγόρους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 2, σημείο 1, καθώς και 4, παράγραφοι 1, 2 και 5, της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των

σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. L 145, σ. 1, στο εξής: έκτη οδηγία).

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

2 Το άρθρο 2 της έκτης οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Στον [ΦΠΑ] υπόκεινται:

1. οι παραδόσεις αγαθών και οι παροχές υπηρεσιών, που πραγματοποιούνται εξ επαχθούς αιτίας στο εσωτερικό της χώρας υπό υποκειμένου στο φόρο, που ενεργεί υπό την ιδιότητά του αυτήν

2. οι εισαγωγές αγαθών.»

3 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Θεωρείται ως "υποκείμενος στον φόρο" οποιοσδήποτε ασκεί, κατά τρόπο ανεξάρτητο και σε οποιονδήποτε τόπο, μία από τις οικονομικές δραστηριότητες που αναφέρονται στην παράγραφο 2, ανεξαρτήτως του επιδιωκομένου σκοπού [ή] των αποτελεσμάτων της δραστηριότητος αυτής.

2. Οικονομικές δραστηριότητες, κατά την έννοια της παραγράφου 1, είναι όλες οι δραστηριότητες του παραγωγού, του εμπόρου ή του παρέχοντος υπηρεσίες, περιλαμβανομένων και των δραστηριοτήτων εξορύξεως, των γεωργικών δραστηριοτήτων καθώς και των δραστηριοτήτων των ελευθέρων επαγγελμάτων ή των εξομοιουμένων προς αυτά. Ως οικονομική δραστηριότης θεωρείται επίσης η εκμετάλλευση ενσωμάτου ή αΰλου αγαθού, προς τον σκοπό αντλήσεως εσόδων διαρκούς χαρακτήρος.

[…]

5. Τα κράτη, οι περιφέρειες, οι νομοί, οι δήμοι και κοινότητες και οι λοιποί οργανισμοί δημοσίου δικαίου δεν θεωρούνται ως υποκείμενοι στον φόρο για τις δραστηριότητες ή πράξεις, τις οποίες πραγματοποιούν ως δημοσία εξουσία, έστω και αν, επ' ευκαιρία αυτών των δραστηριοτήτων η πράξεων, εισπράττουν δικαιώματα, τέλη, εισφορές ή άλλες επιβαρύνσεις.

Εντούτοις, όταν πραγματοποιούν τέτοιες δραστηριότητες ή πράξεις, πρέπει να θεωρούνται ως υποκείμενοι σε φόρο για τις δραστηριότητες ή πράξεις αυτές κατά το μέτρο που η μη υπαγωγή τους στον φόρο θα οδηγούσε σε σημαντικές στρεβλώσεις των όρων του ανταγωνισμού.

[…]»

4 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας όριζε:

«1. Ως “παροχή υπηρεσιών” θεωρείται κάθε πράξη, η οποία δεν αποτελεί παράδοση αγαθών κατά την έννοια του άρθρου 5

Η πράξη αυτή δύναται να συνίσταται, μεταξύ άλλων, σε:

— εκχώρηση άυλου αγαθού, το οποίο αντιπροσωπεύεται ή όχι από τίτλο,

— υποχρέωση προς παράλειψη ή ανοχή πράξεως ή καταστάσεως,

— εκτέλεση υπηρεσίας κατ’ επιταγήν της δημοσίας αρχής η επ’ ονόματι της η εις εκτέλεση νόμου.»

Η εθνική νομοθεσία

Η νομοθεσία σχετικά με τη νομική αρωγή

5 Στη Φινλανδία οι κανόνες που διέπουν την παροχή νομικής αρωγής προκύπτουν από τέσσερα νομοθετήματα του 2002, ήτοι, στον νόμο περί νομικής αρωγής [oikeusapulaki (257/2002)], της 5ης Απριλίου, τον νόμο περί κρατικών γραφείων νομικής αρωγής [laki valtion oikeusaputoimistoista (258/2002)], της 5ης Απριλίου 2002, την υπουργική απόφαση περί νομικής αρωγής [valtioneuvoston asetus oikeusavusta (388/2002)], της 23ης Μαΐου 2002, και την υπουργική απόφαση περί των κριτηρίων αμοιβής των υπηρεσιών νομικής αρωγής [valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista (389/2002)], της 23ης Μαΐου 2002.

6 Ο νόμος περί νομικής αρωγής προβλέπει, στο πρώτο του άρθρο, ότι νομική αρωγή παρέχεται, δημοσία δαπάνη, σε κάθε πρόσωπο που δικαιούται αρωγής στο πλαίσιο νομικής υποθέσεως, αλλά λόγω της οικονομικής του καταστάσεως δεν μπορεί να καταβάλει τα έξοδα του χειρισμού της υποθέσεώς του. Νομική αρωγή μπορεί να παρασχεθεί τόσο στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον δικαστηρίου όσο και εξωδίκως.

7 Κατά το άρθρο 8 του εν λόγω νόμου, νομική αρωγή παρέχουν καταρχήν οι νομικοί σύμβουλοι των κρατικών γραφείων νομικής αρωγής (στο εξής: κρατικά γραφεία). Τα γραφεία αυτά, 60 το 2008, απασχολούν περίπου 220 τέτοιους συμβούλους, οι οποίοι είναι υπάλληλοι αμειβόμενοι από το κράτος. Οι τρέχουσες δαπάνες των εν λόγω κρατικών υπηρεσιών καλύπτονται από κρατικούς πόρους. Εντούτοις, οι αμοιβές που καταβάλλουν οι δικαιούχοι νομικής αρωγής καταχωρίζονται ως έσοδα στον προϋπολογισμό κάθε υπηρεσίας, με αποτέλεσμα να μην χορηγούνται κρατικοί πόροι για τις δαπάνες που καλύπτονται κατά τον τρόπο αυτό.

8 Το ίδιο άρθρο 8 του νόμου περί νομικής αρωγής προβλέπει, παρά ταύτα, ότι στο πλαίσιο διαδικασιών ενώπιον δικαστηρίων είναι δυνατό επίσης να διοριστούν νομικοί ελεύθεροι επαγγελματίες, ήτοι δικηγόροι ή λοιποί παρέχοντες νομικές συμβουλές. Σε περίπτωση κατά την οποία ο δικαιούχος προτείνει ο ίδιος για την εκπροσώπησή του πρόσωπο διαθέτον τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα, το πρόσωπο αυτό διορίζεται εκπρόσωπος, εκτός αν συντρέχουν ιδιαίτεροι λόγοι περί του αντιθέτου.

9 Το άρθρο 17 του νόμου περί νομικής αρωγής καθορίζει τις αμοιβές των ελεύθερων επαγγελματιών νομικών συμβούλων. Η διάταξη αυτή διασφαλίζει την καταβολή σ' αυτούς εύλογης αμοιβής και αποζημιώσεως για τα έξοδά τους, οι οποίες βαρύνουν το Δημόσιο και καταβάλλονται μετά την αφαίρεση της καταβλητέας από τον δικαιούχο αρωγής ιδίας συμμετοχής. Πέραν της εν λόγω συμμετοχής, οι ελεύθεροι επαγγελματίες νομικοί σύμβουλοι δεν επιτρέπεται να λάβουν άλλη αμοιβή ή αποζημίωση εκ μέρους του δικαιούχου νομικής αρωγής.

10 Η υπουργική απόφαση περί νομικής αρωγής ορίζει λεπτομερέστερα τους όρους παροχής υπηρεσιών νομικής αρωγής.

11 Το πρώτο άρθρο της εν λόγω υπουργικής αποφάσεως ορίζει ότι η νομική αρωγή παρέχεται με κριτήριο τους πόρους και τα περιουσιακά στοιχεία του αιτούντος και, ως εκ τούτου, είναι δυνατό να παρασχεθεί σε αυτόν είτε δωρεάν είτε, έναντι ιδίας συμμετοχής, δυνάμει τροποποιήσεως του προγενέστερου ρυθμιστικού πλαισίου πραγματοποιηθείσας το 2002. Η εν λόγω υπουργική απόφαση διακρίνει συναφώς μεταξύ βασικής ιδίας συμμετοχής («perusomavastuu») και πρόσθετης ιδίας συμμετοχής («lisäomavastuu»).

12 Κατά το άρθρο 5 της υπουργικής αποφάσεως περί νομικής αρωγής, η βασική ιδία συμμετοχή αντιστοιχεί σε ποσοστό της αμοιβής και των τρεχουσών δαπανών του επιληφθέντος συμβούλου, συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ αν αυτός έχει συνυπολο-

γισθεί στις δαπάνες. Το οικείο ποσοστό καθορίζεται σε συνάρτηση με τα ακόλουθα όρια μηνιαίων εισοδημάτων:

«Όσον αφορά τους αγάμους:

650 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 0 %

850 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 20 %

1 000 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 30 %

1 200 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 40 %

1 300 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 55 %

1 400 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 75 %

Όσον αφορά τα ζεύγη

550 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 0 %

650 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 20 %

800 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 30 %

1 000 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 40 %

1 100 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 55 %

1 200 ευρώ κατ' ανώτατο όριο: 75 %».

13 Το άρθρο 6 της υπουργικής αποφάσεως περί νομικής αρωγής ορίζει σαφώς ότι, εν πάση περιπτώσει, αρωγή δεν παρέχεται σε περίπτωση που τα διαθέσιμα εισοδήματα υπερβαίνουν τα 1 400 ευρώ για τους αγάμους και τα 1 200 ευρώ κατ' άτομο για τα ζεύγη.

14 Κατά το άρθρο 7 της εν λόγω υπουργικής αποφάσεως, πρόσθετη ιδία συμμετοχή απαιτείται σε περίπτωση που ο δικαιούχος διαθέτει καταθέσεις ή παρεμφερή περιουσιακά στοιχεία ευχερώς ρευστοποιήσιμα αξίας υπερβαίνουσας το ποσό των 5 000 ευρώ. Η συμμετοχή αυτή ισούται με το ήμισυ των εν λόγω καταθέσεων και περιουσιακών στοιχείων αξίας υπερβαίνουσας το προαναφερθέν ποσό.

15 Η υπουργική απόφαση περί των κριτηρίων αμοιβής των υπηρεσιών νομικής αρωγής θέτει τα κριτήρια βάσει των οποίων προσδιορίζεται η καταβλητέα αμοιβή. Τα άρθρα 2 έως 7 της εν λόγω υπουργικής αποφάσεως περιέχουν συναφώς λεπτομερείς διατάξεις όσον αφορά τον υπολογισμό των συνήθων αμοιβών, ενώ τα άρθρα 8 και 9 διέπουν τις περιπτώσεις που οι αμοιβές ανέρχονται σε ποσό μεγαλύτερο ή αντιθέτως μικρότερο από αυτό των συνήθων αμοιβών. Κατά το άρθρο 11 της εν λόγω αποφάσεως, τα ίδια κριτήρια τυγχάνουν εφαρμογής όταν κρατική υπηρεσία παρέχει υπηρεσίες νομικής αρωγής στο πλαίσιο διαδικασιών ενώπιον δικαστηρίων.

Η νομοθεσία σχετικά με τον ΦΠΑ

16 Κατά το άρθρο 1 του νόμου περί του φόρου προστιθέμενης αξίας [arvonlisäverolaki (1501/1993), της 30ής Δεκεμβρίου 1993, η παρεχόμενη από νομικούς συμβούλους ελευθέρους επαγγελματίες νομική αρωγή στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον δικαστηρίου υπόκειται στον ΦΠΑ ως παροχή νομικών υπηρεσιών. Αντιθέτως, η δωρεάν ή έναντι ιδίας συμμετοχής παροχή υπηρεσιών νομικής αρωγής από τα οικεία κρατικά γραφεία δεν συνιστά δραστηριότητα υποκείμενη στον εν λόγω φόρο.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

17 Στις 13 Οκτωβρίου 2004, η Επιτροπή απηύθυνε στις φινλανδικές αρχές έγγραφο σχετικά με τη διαφορετική μεταχείριση όσον αφορά το καθεστώς ΦΠΑ, που επιφυλάσσει σε υπηρεσίες νομικής αρωγής ιδίας φύσεως, αναλόγως του αν παρέχονται από ελεύθερους επαγγελματίες ή νομικούς που υπηρετούν σε κρατικά γραφεία

νομικής αρωγής. Κατά τις πληροφορίες της Επιτροπής, το καθεστώς αυτό συνεπάγεται σημαντική στρέβλωση των όρων του ανταγωνισμού σε βάρος των συμβούλων που είναι ελεύθεροι επαγγελματίες.

18 Με έγγραφο της 17ης Δεκεμβρίου 2004, οι φινλανδικές αρχές περιέγραψαν το εφαρμοστέο στις υπηρεσίες νομικής αρωγής καθεστώς ΦΠΑ, διευκρινίζοντας ότι στρέβλωνε τον ανταγωνισμό σε αμελητέο βαθμό, καθότι παράγοντες άλλοι, πλην του ΦΠΑ, όπως η επαγγελματική εμπειρία ή ο φόρτος εργασίας των κρατικών γραφείων νομικής αρωγής, ασκούν σημαντική επιρροή στην επιλογή κρατικού νομικού συμβούλου ή δικηγόρου από τον δικαιούχο της νομικής αρωγής.

19 Στις 19 Δεκεμβρίου 2005, η Επιτροπή, κρίνοντας ανεπαρκείς τις προαναφερθείσες εξηγήσεις, απέστειλε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 226 ΕΚ στη Δημοκρατία της Φινλανδίας προειδοποιητική επιστολή, με την οποία προέβαλε τον ισχυρισμό ότι στις περιπτώσεις που ο δικαιούχος καταβάλλει ίδια συμμετοχή και τέτοιου είδους αρωγή μπορεί να παράσχει και δικηγόρος, ήτοι στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον δικαστηρίου, η παρεχόμενη από τα κρατικά γραφεία αρωγή πρέπει να υπαχθεί στον ΦΠΑ. Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή, στις περιπτώσεις αυτές, τα κρατικά γραφεία νομικής αρωγής δεν ενεργούν ως δημόσιες αρχές, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, της έκτης οδηγίας, και η απαλλαγή των εν λόγω υπηρεσιών συνεπάγεται σημαντική στρέβλωση των όρων του ανταγωνισμού, κατά την έννοια του δεύτερου εδαφίου της διατάξεως αυτής.

20 Στην απάντησή της, της 16ης Φεβρουαρίου 2006, η Δημοκρατία της Φινλανδίας επανέλαβε τα ήδη προβληθέντα επιχειρήματά της, επισημαίνοντας τον εσφαλμένο χαρακτήρα της κρίσης της Επιτροπής, κατά την οποία τα κρατικά γραφεία νομικής αρωγής ενεργούν ως δημόσιες αρχές όταν παρέχουν νομικές συμβουλές εκτός του πλαισίου δικαστικών διαδικασιών, όχι όμως όταν επεμβαίνουν σε δικαστικές διαδικασίες, ομοίως και όταν η νομική αρωγή παρέχεται δωρεάν, όχι όμως όταν αυτή παρέχεται έναντι συμμετοχής που καταβάλλει ο δικαιούχος αρωγής.

21 Μη ικανοποιηθείσα από την απάντηση αυτή, η Επιτροπή απηύθυνε, στις 15 Δεκεμβρίου 2006, αιτιολογημένη γνώμη στη Δημοκρατία της Φινλανδίας, στην οποία, αφενός, κατέληγε στο συμπέρασμα ότι παρέβη τα άρθρα 2, σημείο 1, και 4, παράγραφοι 1, 2 και 5, της έκτης οδηγίας αναφορικά με ορισμένες υπηρεσίες που παρέχουν τα κρατικά γραφεία νομικής αρωγής έναντι ιδίας συμμετοχής, αφετέρου, κάλεσε το εν λόγω κράτος μέλος να συμμορφωθεί προς τη γνώμη αυτή εντός δύο μηνών από την παραλαβή της.

22 Με έγγραφο της 15ης Φεβρουαρίου 2007, η Δημοκρατία της Φινλανδίας απάντησε στην αιτιολογημένη γνώμη, εμμένοντας στη θέση που είχε αναπτύξει στην απάντησή της στο έγγραφο οχλήσεως.

23 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

24 Με την υπό κρίση προσφυγή η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η μόνη αιτίαση που προσάπτει στη Δημοκρατία της Φινλανδίας είναι ότι δεν έχει υπαγάγει στον ΦΠΑ τις υπηρεσίες νομικής αρωγής που παρέχουν τα κρατικά γραφεία νομικής αρωγής στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον δικαστηρίου έναντι ιδίας συμμετοχής του δικαιούχου αρωγής. Με την προσφυγή αυτή δεν ζητείται συνεπώς να τεθεί υπό αμφισβήτηση η μη υπαγωγή στον ΦΠΑ των εν λόγω υπηρεσιών όταν παρέχονται δωρεάν από κρατικές υπηρεσίες, παρά το γεγονός ότι οι υπηρεσίες που παρέχουν οι νομικοί ελεύθεροι επαγγελματίες υπόκεινται σε κάθε περίπτωση σε ΦΠΑ, δεδομένου ότι το κράτος καλύπτει την αμοιβή και τον ΦΠΑ που αυτοί χρεώνουν. Ειδικότερα, η μη υπαγωγή των κρατικών γραφείων οφείλεται, στην τελευταία περίπτωση, στο γεγονός ότι οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχονται χωρίς αντιπαροχή βαρύνουσα τον δικαιούχο νομικής αρωγής, καθότι οι νομικοί που στελεχώνουν τα γραφεία αυτά λαμβάνουν ως μοναδική αμοιβή τον κανονικό μισθό τους. Επομένως, τέτοιου είδους υπηρεσίες δεν μπορούν να θεωρηθούν ως παρεχόμενες εξ επαχθούς αιτίας κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 1, της έκτης οδηγίας.

25 Αντιθέτως, κατά την Επιτροπή, όταν τα κρατικά γραφεία νομικής αρωγής παρέχουν νομική αρωγή στο πλαίσιο διαδικασιών ενώπιον δικαστηρίων έναντι συμμετοχής του δικαιούχου αρωγής, ασκούν οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια της έκτης οδηγίας. Η οικονομική αυτή δραστηριότητα συνιστά παροχή υπηρεσιών εξ επαχθούς αιτίας κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 1, της εν λόγω οδηγίας, εφόσον υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της παρεχόμενης από τα κρατικά γραφεία αρωγής και της αντιπαροχής που καταβάλλει ο δικαιούχος αρωγής.

26 Υπό αυτές τις συνθήκες, η Επιτροπή εκτιμά ότι είναι απαραίτητο να εξεταστεί η δυνατότητα εφαρμογής των εξαιρέσεων που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας.

27 Ισχυρίζεται συναφώς ότι όσον αφορά τις επίμαχες υπηρεσίες, τα κρατικά γραφεία δεν ενεργούν ως δημόσιες αρχές κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της εν λόγω διατάξεως, διότι οι υπηρεσίες αυτές δεν παρέχονται υπό ειδικό γι' αυτές νομικό καθεστώς (βλ. ιδίως, απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2000, C-446/98, Fazenda Pública, C-446/98, Συλλογή 2000, σ. I-11435, σκέψη 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Συγκεκριμένα, τα κρατικά γραφεία δεν παρέχουν τέτοιου είδους υπηρεσίες δυνάμει ειδικών διατάξεων που δεν τυγχάνουν εφαρμογής στους ελεύθερους επαγγελματίες νομικούς συμβούλους, αλλά ενεργούν υπό το ίδιο νομικό πλαίσιο που ενεργούν και αυτοί. Η κατάσταση θα ήταν διαφορετική αν τα κρατικά γραφεία παρείχαν υπηρεσίες νομικής αρωγής εκτός του πλαισίου δικαστικών διαδικασιών. Πράγματι, δεδομένου ότι μια τέτοια δραστηριότητα δεν μπορούν να την ασκήσουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες, τα κρατικά γραφεία δεν θα την ασκούσαν υπό τις ίδιες νομικές προϋποθέσεις που ισχύουν για τους εν λόγω επαγγελματίες.

28 Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή εκτιμά ότι η απαλλαγή από τον φόρο των υπηρεσιών αρωγής που παρέχουν τα κρατικά γραφεία έναντι συμμετοχής του δικαιούχου συνεπάγεται σοβαρές στρεβλώσεις των όρων του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο, της έκτης οδηγίας. Συγκεκριμένα, δεδομένων των σχετικώς χαμηλών ανώτατων ορίων εισοδήματος και περιουσιακών στοιχείων από τα οποία εξαρτάται η παροχή αρωγής, διαφορά μεταξύ των καταβλητέων αντιπαροχών κατά 22 %, αντιστοιχούσα στο ισχύον στη Φινλανδία

ποσοστό ΦΠΑ, θα στρέβλωνε αισθητά τους όρους του ανταγωνισμού, καθόσον μάλιστα οι τελικοί καταναλωτές δεν έχουν δικαίωμα εκπτώσεως του φόρου. Η στρέβλωση αυτή των όρων του ανταγωνισμού δεν πρέπει να θεωρηθεί ως «απλώς αμελητέα», κατά την έννοια της νομολογίας (βλ. απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2008, C-288/07, Isle of Wight Council κλπ, Συλλογή 2008, σ. I-7203, σκέψη 79), εφόσον περισσότερα από 4 000 άτομα είναι ετησίως αποδέκτες υπηρεσιών νομικής αρωγής έναντι ιδίας συμμετοχής.

29 Η Φινλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι υπηρεσίες νομικής αρωγής που παρέχουν τα κρατικά γραφεία αποτελούν αδιαίρετο σύνολο μη δυνάμενο να θεωρηθεί ως οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 1, της έκτης οδηγίας. Ειδικότερα, οι υπηρεσίες αυτές δεν παρέχονται κατά τρόπο που να καλύπτουν τα έξοδα που συνεπάγονται, αλλά χρηματοδοτούνται πρωτίστως από δημόσιους πόρους. Η άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών δεν συνοδεύεται συνεπώς από τον οικονομικό κίνδυνο που χαρακτηρίζει κάθε συνήθη οικονομική δραστηριότητα. Εξάλλου, οι ίδιες συμμετοχές δεν καλύπτουν, έστω μερικώς, τις δαπάνες που σχετίζονται με τις εν λόγω υπηρεσίες. Είναι αδύνατο να διακριθεί, ως ιδιαίτερη οικονομική δραστηριότητα, μέρος των δραστηριοτήτων των κρατικών γραφείων. Τέτοιου είδους διαφοροποίηση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από την ελάχιστη ιδία συμμετοχή που υποχρεούνται να καταβάλουν, αναλόγως της οικονομικής τους καταστάσεως, ορισμένοι δικαιούχοι αρωγής ούτε από το περιεχόμενο των υπηρεσιών αυτών.

30 Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, της έκτης οδηγίας, η Φινλανδική Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η νομική αρωγή παρέχεται αποκλειστικώς στη βάση ιδιαίτερου νομικού καθεστώτος που της προσιδιάζει. Ειδικότερα, τα κρατικά γραφεία ασκούν τα ειδικά καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί βάσει νόμου και υποχρεούνται δυνάμει αυτού να παρέχουν την αρωγή. Ασφαλώς, η δυνατότητα παροχής τέτοιου είδους αρωγής από ιδιώτες νομικούς συμβούλους ερείδεται επίσης στον ίδιο νόμο. Εντούτοις, στην περίπτωση αυτή η αρωγή παρέχεται κατόπιν αποφάσεως κρατικής υπηρεσίας και απαιτείται η συναίνεση του ιδιώτη νομικού. Η δημόσια αρχή εξουσιοδοτεί κατά τον τρόπο αυτό έναν ανεξάρτητο τρίτο να ασκήσει δραστηριότητα που απόκειται στη δημόσια εξουσία.

31 Σε κάθε περίπτωση, η Φινλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η μη υπαγωγή στον ΦΠΑ των επίμαχων υπηρεσιών δεν συνεπάγεται σοβαρή στρέβλωση των όρων του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο της έκτης οδηγίας. Συγκεκριμένα, πέρα από το γεγονός ότι δεν είναι βέβαιο ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη στοιχειοθέτηση σοβαρής στρεβλώσεως των όρων του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι το ευεργέτημα της νομικής αρωγής προϋποθέτει σχετική απόφαση και οι αμοιβές ρυθμίζονται νομοθετικώς, από τα στατιστικά δεδομένα προκύπτει ότι οι πελάτες που καταβάλλουν μερική ίδια συμμετοχή για τις υπηρεσίες νομικής αρωγής αποτελούν εμφανώς μειοψηφία μεταξύ των πελατών νομικής αρωγής των ελεύθερων επαγγελματιών νομικών συμβούλων. Άλλωστε, όσον αφορά τις υποθέσεις στις οποίες καταβλήθηκε μερική αμοιβή, η αναλογία μεταξύ αυτών που ανέλαβε δικηγόρος και εκείνων που διεκπεραίωσε κρατικός νομικός σύμβουλος στο πλαίσιο δικαστικών υποθέσεων παρέμεινε σταθερή κατά την περίοδο από το 2004 έως το 2006. Τέλος, στοιχεία άλλα πλην του ΦΠΑ επηρεάζουν την επιλογή συμβούλου, ιδίως η ύπαρξη προηγούμενης πελατειακής σχέσης και η ειδίκευσή του.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

32 Επιβάλλεται καταρχάς η παρατήρηση ότι με την υπό κρίση προσφυγή η Επιτροπή δεν αμφισβητεί την μη υπαγωγή στον ΦΠΑ των υπηρεσιών νομικής αρωγής που παρέχουν τα κρατικά γραφεία αφενός όταν οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών αφετέρου όταν παρέχονται εκτός του πλαισίου τέτοιων διαδικασιών δωρεάν ή όχι.

33 Η υπό κρίση προσφυγή της Επιτροπής αφορά ειδικότερα τη μη υπαγωγή στον ΦΠΑ των υπηρεσιών νομικής αρωγής που παρέχουν τα κρατικά γραφεία στο πλαίσιο διαδικασιών ενώπιον δικαστηρίων έναντι ιδίας συμμετοχής εκ μέρους του δικαιούχου, εφόσον τα διαθέσιμα εισοδήματα αυτού υπερβαίνουν το κατώτατο προβλεπόμενο όριο για τη δωρεάν νομική αρωγή, αλλά υπολείπονται του ανώτατου ορίου που αποκλείει τη χορήγηση του ευεργετήματος οποιουδήποτε είδους νομικής αρωγής. Κατά τον τρόπο αυτό η προσφυγή της Επιτροπής ερείδεται μάλλον στην επέκταση στην περίπτωση ιδίας συμμετοχής εκ μέρους των δικαιούχων, του ισχύοντος στη Φινλανδία καθεστώτος νομικής αρωγής σε άτομα με εισοδήματα, τα οποία καίτοι είναι χαμηλά, είναι ωστόσο υψηλότερα από τα εισοδήματα των ατόμων που απολαύουν

δωρεάν νομικής αρωγής. Οι σκέψεις που ακολουθούν αφορούν, συνεπώς, αποκλειστικώς το τμήμα αυτό των δραστηριοτήτων νομικής αρωγής των κρατικών γραφείων.

34 Συναφώς διευκρινίζεται ότι, μολονότι η έκτη οδηγία προσδίδει στον ΦΠΑ ευρύτατο πεδίο εφαρμογής, στον φόρο αυτό υπόκεινται μόνον οι δραστηριότητες οι οποίες έχουν οικονομικό χαρακτήρα (βλ. συναφώς αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1996, C-306/94, Régie dauphinoise, Συλλογή 1996, σ. I-3695, σκέψη 15, της 26ης Ιουνίου 2003, C-305/01, EDM, Συλλογή 2004, σ. I-4295, σκέψη 47, και της 26ης Μαΐου 2005, C-465/03, MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, Συλλογή 2005, σ. I-6729, σκέψη 39, καθώς και της 26ης Ιουνίου 2007, C-369/04, Hutchison 3G κλπ., Συλλογή 2007, σ. I-5247, σκέψη 28).

35 Εξάλλου κατά το άρθρο 2 της έκτης οδηγίας, σχετικά με τις φορολογητέες πράξεις, υπόκεινται στον ΦΠΑ, εκτός από τις εισαγωγές αγαθών, οι παραδόσεις αγαθών και οι παροχές υπηρεσιών που πραγματοποιούνται εξ επαχθούς αιτίας στο εσωτερικό της χώρας. Άλλωστε, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, θεωρείται ως υποκείμενος στον φόρο οποιοσδήποτε ασκεί, κατά τρόπο ανεξάρτητο και σε οποιονδήποτε τόπο, οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από τον επιδιωκόμενο σκοπό και τα αποτελέσματα της δραστηριότητας αυτής. (βλ., κυρίως, αποφάσεις της 26ης Μαρτίου 1987, 235/85, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1987, σ. I-1471, σκέψη 5, της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, C-260/98, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή σ. I-6537, σκέψη 24 και προαναφερθείσα απόφαση Isle of Wight Council κλπ., σκέψεις 26 και 27).

36 Η έννοια των οικονομικών δραστηριοτήτων ορίζεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, της έκτης οδηγίας και περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες του παραγωγού, του εμπόρου ή του παρέχοντος υπηρεσίες, ειδικότερα δε εκείνες που συνεπάγονται την εκμετάλλευση ενσωμάτου ή άυλου αγαθού προς τον σκοπό αντλήσεως εσόδων διαρκούς χαρακτήρα. (βλ. μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26ης Μαΐου 2005, C-465/03, Kretztechnik, Συλλογή 2005, σ. I-4357, σκέψη 18 και προαναφερθείσα Hutchison 3G κλπ., σκέψη 27).

37 Η ανάλυση των ορισμών αυτών καθιστά εμφανή την έκταση του πεδίου εφαρμογής που καλύπτει η έννοια των οικονομικών δραστηριοτήτων και τον αντικειμενικό χαρακτήρα της, κατά την έννοια ότι η δραστηριότητα αυτή λαμβάνεται αυτούσια,

ανεξαρτήτως των σκοπών ή των αποτελεσμάτων της (βλ. μεταξύ άλλων αποφάσεις Επιτροπή κατά Ελλάδας, προαναφερθείσα, σκέψη 26, καθώς και της 21ης Φεβρουαρίου 2006, C-223/06, University of Huddersfield, Συλλογή 2006, σ. I-1751, σκέψη 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Κατά κανόνα μια δραστηριότητα χαρακτηρίζεται οικονομική οσάκις εμφανίζει μόνιμο χαρακτήρα και πραγματοποιείται έναντι αμοιβής την οποία αποκομίζει ο αυτουργός από την πράξη (αποφάσεις Επιτροπή κατά Χωρών, προαναφερθείσα, σκέψεις 9 και 15, και της 13ης Δεκεμβρίου 2007, C-408/06, Götz, Συλλογή 2007, σ. I-11295, σκέψη 18).

38 Αντιθέτως, από τη νομολογία απορρέει ότι η είσπραξη τέλους δεν είναι καθεαυτή ικανή να προσδώσει οικονομικό χαρακτήρα σε συγκεκριμένη δραστηριότητα (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Hutchison 3G κλπ., σκέψεις 39 και εκεί παρατεθείσα νομολογία, καθώς και Götz, σκέψη 21).

39 Για να εκτιμηθεί το βάσιμο της προσφυγής της Επιτροπής, πρέπει να εξεταστεί, κατά πρώτον, αν οι υπηρεσίες νομικής αρωγής που παρέχουν τα κρατικά γραφεία στο πλαίσιο διαδικασιών ενώπιον δικαστηρίων έναντι ιδίας συμμετοχής συνιστούν οικονομικές δραστηριότητες κατά την έννοια των άρθρων 2, σημεία 1 και 4, παράγραφοι 1 και 2, της έκτης οδηγίας.

40 Επισημαίνεται ευθύς εξαρχής ότι δεδομένου του αντικειμενικού χαρακτήρα που έχει η έννοια των οικονομικών δραστηριοτήτων, δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι η δραστηριότητα των δημόσιων γραφείων έγκειται στην κατά παραχώρηση άσκηση καθηκόντων, η ρύθμιση των οποίων προβλέπεται νομοθετικώς, με γνώμονα το γενικό συμφέρον και ανεξάρτητα από επιχειρηματικό ή εμπορικό σκοπό. Πράγματι, το άρθρο 6 της έκτης οδηγίας προβλέπει ρητώς την υπαγωγή στο σύστημα του ΦΠΑ ορισμένων δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται σε εκτέλεση του νόμου (προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 10).

41 Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι οι επίμαχες υπηρεσίες νομικής αρωγής παρέχονται σε μόνιμη βάση από τα κρατικά γραφεία.

42 Υπ' αυτές τις συνθήκες, σκόπιμο είναι να εξακριβωθεί αν οι εν λόγω υπηρεσίες μπορούν να θεωρηθούν ως παρεχόμενες από τα εν λόγω κρατικά γραφεία έναντι αμοιβής.

43 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει, στο πλαίσιο του συστήματος ΦΠΑ, ότι οι φορολογητέες πράξεις προϋποθέτουν την ύπαρξη εμπορικής πράξεως μεταξύ των μερών συνεπαγομένης καθορισμό τιμής ή ανταλλάγματος. Κατά συνέπεια, όταν η δραστηριότητα του παρέχοντος υπηρεσίες συνίσταται αποκλειστικώς στην άνευ αμέσου ανταλλάγματος παροχή υπηρεσιών, δεν υπάρχει βάση για την επιβολή φορολογίας και, επομένως, η παροχή των υπηρεσιών αυτών δεν υπόκειται στον ΦΠΑ (βλ. αποφάσεις της 1ης Απριλίου 1982, 89/81, Hong Kong Trade Development Council, Συλλογή 1982, σ. 1277, σκέψεις 9 και 10, καθώς και της 3ης Μαρτίου 1994, C-16/93, Tolsma, Συλλογή 1994, σ. I-743, σκέψη 12).

44 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι μια παροχή υπηρεσίας πραγματοποιείται «εξ επαχθούς αιτίας», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 1, της έκτης οδηγίας, και επομένως είναι φορολογητέα, μόνον αν υφίσταται μεταξύ του παρέχοντος την υπηρεσία και του λήπτη αυτής έννομη σχέση κατά τη διάρκεια της οποίας ανταλλάσσονται αμοιβαίως παροχές, η δε αμοιβή που λαμβάνει ο παρέχων την υπηρεσία συνιστά την πραγματική αντιπαροχή της υπηρεσίας που παρέχεται στον λήπτη (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Tolsma, προπαρατεθείσα, σκέψη 14, της 5ης Ιουνίου 1997, C-2/95, SCD, Συλλογή 1997, σ. I-3017, σκέψη 45 και MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, προαναφερθείσα, σκέψη 47

45 Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια της παροχής υπηρεσιών που πραγματοποιείται εξ επαχθούς αιτίας, κατά το άρθρο 2, σημείο 1, της έκτης οδηγίας, προϋποθέτει την ύπαρξη άμεσης σχέσεως μεταξύ της παρεχόμενης υπηρεσίας και της λαμβανόμενης αντιπαροχής (βλ. ιδίως, αποφάσεις της 8ης Μαρτίου 1988, 102/86, Apple and Pear Development Council, Συλλογή 1988, σ. 1443, σκέψη 12, και της 16ης Οκτωβρίου 1997, C-258/95, Fillibeck, Συλλογή 1997, σ. I-5577, σκέψη 12, καθώς και Επιτροπή κατά Ελλάδας, προαναφερθείσα, σκέψη 29).

46 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι οι υπηρεσίες νομικής αρωγής που αποτελούν αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής, δεν παρέχονται δωρεάν από τα κρατικά

γραφεία, και, συνεπώς, άνευ αντιπαροχής, καθόσον οι δικαιούχοι υποχρεούνται να καταβάλουν αμοιβή στα κρατικά γραφεία.

47 Δεν αμφισβητείται εντούτοις ότι η εν λόγω αμοιβή είναι μόνον μερική υπό την έννοια ότι δεν καλύπτει ολόκληρο το ποσό της αμοιβής που ορίζει η εθνική νομοθεσία, ανάλογα με τη φύση της διαφοράς, ως αμοιβή για τις υπηρεσίες νομικής αρωγής που παρέχουν τα κρατικά γραφεία και οι νομικοί ελεύθεροι επαγγελματίες. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 12 και 14 της παρούσας αποφάσεως, η αμοιβή που καταβάλλεται ως βασική ίδια συμμετοχή αντιπροσωπεύει ποσοστό, κυμαινόμενο από 20 έως 75 % του εν λόγω ποσού. Ασφαλώς, είναι δυνατό, αναλόγως των περιουσιακών στοιχείων του δικαιούχου, η αμοιβή αυτή να συμπληρώνεται από πρόσθετη ίδια συμμετοχή. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν ισχυρίζεται ότι, όπως επεσήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 48 των προτάσεών του, είναι απίθανο, λαμβανομένων υπόψη των ανώτατων ορίων εισοδημάτων που ορίζει η εθνική νομοθεσία για την παροχή νομικής αρωγής, η πρόσθετη αυτή ίδια συμμετοχή να έχει ως αποτέλεσμα την καταβολή από τον δικαιούχο αμοιβής ισοδύναμης με ολόκληρο το ποσό των αμοιβών που προβλέπει η εθνική νομοθεσία για τις υπηρεσίες νομικής αρωγής.

48 Αν το ποσό της ιδίας αυτής συμμετοχής αντιπροσωπεύει ποσοστό των εν λόγω αμοιβών, το ποσό αυτό δεν υπολογίζεται αποκλειστικώς βάσει αυτών, αλλά εξαρτάται επίσης από τα εισοδήματα και την περιουσία του δικαιούχου. Κατά τον τρόπο αυτό, ακριβώς το ύψος αυτών και όχι οι ώρες εργασίας των κρατικών γραφείων ή ο βαθμός δυσκολίας της οικείας υποθέσεως καθορίζει το μέρος της αμοιβής που βαρύνει τον δικαιούχο.

49 Εξ αυτών προκύπτει ότι η μερική αμοιβή που καταβάλλουν οι δικαιούχοι στα κρατικά γραφεία εξαρτάται μερικώς μόνον από την πραγματική αξία των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς η εν λόγω σχέση είναι τόσο χαλαρότερη όσο χαμηλότερα και λιγότερα είναι αντιστοίχως τα εισοδήματα και τα περιουσιακά στοιχεία του δικαιούχου.

50 Όπως επεσήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 50 και 51 των προτάσεών του, η διαπίστωση αυτή επιρρωννύεται από το γεγονός ότι, κατά τα δεδομένα που προσκόμισε η Φινλανδική Κυβέρνηση στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής, το ποσό ιδίων συμμετοχών που καταβλήθηκαν το 2007 από τους δικαιούχους παρασχεθεισών από κρατικά γραφεία, οι οποίες αντιστοιχούν μόνο στο ένα τρίτο του συνόλου των υπηρεσιών που αυτά παρέχουν, ανέρχεται σε 1,9 εκατομμύριο ευρώ, ενώ οι καθαρές δαπάνες λειτουργίας που παρουσίασαν τα εν λόγω γραφεία ήταν ύψους 24,5 εκατομμυρίων ευρώ. Παρότι τα δεδομένα αυτά αφορούν και υπηρεσίες νομικής αρωγής παρασχεθείσες εκτός του πλαισίου δικαστικών διαδικασιών, η διαφορά αυτή αφήνει να διαφανεί ότι η μερική αμοιβή που βαρύνει τους δικαιούχους ομοιάζει περισσότερο προς τέλος, η είσπραξη του οποίου δεν μπορεί καθαυτή να προσδώσει οικονομικό χαρακτήρα σε δεδομένη δραστηριότητα, παρά προς αμοιβή.

51 Συνεπώς, υπό το πρίσμα των στοιχείων αυτών, δεν προκύπτει ότι η σχέση ανάμεσα στις υπηρεσίες νομικής αρωγής που παρέχονται από τα κρατικά γραφεία και την καταβλητέα από τους δικαιούχους αντιπαροχή έχει τον άμεσο χαρακτήρα που απαιτείται για να θεωρηθεί αυτή ως αμοιβή των εν λόγω υπηρεσιών και, επομένως, προκειμένου οι εν λόγω υπηρεσίες να θεωρηθούν ως οικονομικές δραστηριότητες κατά την έννοια των άρθρων 2, σημεία 1 και 4, παράγραφοι 1 και 2, της έκτης οδηγίας.

52 Πάντως, στην προκείμενη περίπτωση, η Επιτροπή δεν προσκόμισε άλλα στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι οι επίμαχες υπηρεσίες συνιστούν οικονομικές δραστηριότητες. Ειδικότερα, αν η Επιτροπή ισχυρίζεται στην προσφυγή της ότι υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ της μερικής αμοιβής που καταβάλλουν οι δικαιούχοι και των υπηρεσιών των κρατικών γραφείων, δεν ανέπτυξε, προς στήριξη του ισχυρισμού αυτού, καμία ειδική επιχειρηματολογία και δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο ικανό να δικαιολογήσει την ύπαρξη τέτοιου είδους άμεσης σχέσεως, δεδομένου μάλιστα ότι, για τον προσδιορισμό της εν λόγω ιδίας συμμετοχής, λαμβάνεται υπόψη το ύψος των εισοδημάτων και η περιουσία των δικαιούχων. Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, η Επιτροπή φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι υφίσταται η φερόμενη παράβαση. Η ίδια οφείλει να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα στοιχεία που είναι αναγκαία για τη διαπίστωση της παραβάσεως, χωρίς να μπορεί να στηρίζεται σε οποιοδήποτε τεκμήριο (βλ. μεταξύ άλλων απόφαση της 26ης Απριλίου 2005, C-494/01, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2005, σ. I-3331, σκέψη 41 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

53 Υπό τις συνθήκες αυτές, ελλείψει οικονομικής δραστηριότητας των κρατικών γραφείων και δεδομένου ότι η εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, της έκτης οδηγίας προϋποθέτει ότι έχει προηγουμένως διαπιστωθεί ο οικονομικός χαρακτήρας της συγκεκριμένης δραστηριότητας (βλ, υπ' αυτή την έννοια τις προαναφερθείσες αποφάσεις Götz, σκέψη 15, καθώς και Hutchison 3G κλπ., σκέψη 42), δεν είναι αναγκαίο να εξεταστεί, κατά δεύτερον, η επιχειρηματολογία της Επιτροπής σχετικά, αφενός, με το ζήτημα αν τα εν λόγω γραφεία ασκούν τη δραστηριότητα παροχής των επίμαχων υπηρεσιών ως δραστηριότητα αποτελούσα εκδήλωση δημόσιας εξουσίας, κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της εν λόγω διατάξεως, αφετέρου, αν η μη υπαγωγή της δραστηριότητας αυτής στον ΦΠΑ θα οδηγούσε, εν πάση περιπτώσει, σε σοβαρές στρεβλώσεις των όρων του ανταγωνισμού κατά την έννοια του δεύτερου εδαφίου της ίδιας διατάξεως.

54 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η υπό κρίση προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

55 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Δημοκρατία της Φινλανδίας ζήτησε την καταδίκη της Επιτροπής και η τελευταία αυτή ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)